

Täysistunto

Torstai 24.3.2022 klo 16.01—18.15

4. Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen - nykytila ja kehittämistarpeet

Valiokunnan oma asia O 48/2019 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 1/2022 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 1/2022 vp. — Keskustelu, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Alanko-Kahiluoto.

Keskustelu

17.43 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikutusarvioinnit ovat tärkeä osa lainsäädännön laatua ja päätöksenteon tietoperustaa. Niiden tarkoituksena on varmistaa yhteiskunnan resurssien tarkoituksenmukainen käyttö. Hallituksen esityksissä tulee selostaa ehdotetun lainsäädännön vaikutukset eli säännösten soveltamisesta aiheutuvat seuraukset. Yhtenä tavoitteena on tarjota eduskunnalle lainsäätäjänä oikeat ja riittävät tiedot päätöksenteon tueksi.

Tarkastusvaliokunta päätti kokouksessaan 20. helmikuuta 2022 antaa mietinnön valvonta-aiheestaan ”Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen — nykytila ja kehittämistarpeet”. Aihevalinnan taustalla oli valiokunnan huoli lainvalmistelun ja erityisesti vaikutusarviointien laadusta. Puutteellinen valmistelu voi johtaa myöhemmin toimeenpanon ongelmiin ja tarpeeseen korjata voimassa olevaa lainsäädäntöä. Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on varmistaa verovarojen tarkoituksenmukainen käyttö. Säädösten toimeenpanot rahoitetaan veronmaksajien rahoilla, joten on tärkeää, että säädösten vaikutukset on huolella arvioitu ja että vaihtoehto perustuu huolelliseen punnintaan.

Mietinnössään valiokunta kiinnittää huomiota muun muassa seuraaviin seikkoihin: ensinnäkin vaikutusarviointien laatu on parantunut viime vuosina. Valiokunta pitää tapahtunutta kehitystä erittäin myönteisenä. Vaatimusten kasvaessa parannettavaa on kuitenkin edelleen valmistelijoiden osaamisessa, valmistelun resursoinnissa ja ennen kaikkea valmistelun johtamisessa. Vaikutusarviointien suurimmat haasteet muodostuvat kireiden aikataulujen, niukkojen valmisteluresurssien ja yhä monimutkaisempien sääntelyn kohteena olevien ilmiöiden yhdistelmästä.

Toiseksi valiokunta kiinnittää huomiota säädösvalmistelun johtamiseen. Hyvä lainvalmistelu vaatii sekä virkamiesjohtolta että poliittiselta johdolta sitoutumista valmisteluprosessiin, sillä ministeriöiden virkamiesjohto ja poliittinen johto vastaavat annetuista hallituksen esityksistä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että poliittisten toimijoiden — kuten myös virkamiesten — vaihtuessa osaaminen ja ymmärrys hyvästä lainvalmisteluprosessista ja sen edellyttämästä aikataulusta sekä säädösjohtamisesta voi jäädä vaillinaiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2022 vp

Valiokunta pitää tärkeänä, että tähän kiinnitetään erityistä huomiota vaalikausien vaihtuessa, jotta hyvän lainvalmisteluprosessin tuntemus varmistetaan.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös valmistelun resursointiin ja osaamisen kehittämiseen. Valiokunnan mielestä on huolestuttavaa, että ministeriöillä ei ole riittävää henkilöstöä ja osaamista laadukkaiden vaikutusarviointien laatimiseen. Ministeriöiden tulee huolehtia siitä, että valmistelu ei ole yhden asiantuntijan varassa. Tulee myös selvittää, onko lainvalmistelun resursointi oikealla tasolla suhteessa valtioneuvoston muihin tehtäviin. Lainvalmistelu on yksi ministeriöiden ydinprosesseista, mutta valtioneuvoston voimavaroista vain noin 15 prosenttia käytetään lainvalmisteluun. Osaamisen kehittämisen tarpeet liittyvät vaikutusten tunnistamiseen, tutkimustiedon hyödyntämiseen sekä menetelmäosaamisen hyödyntämiseen ja kehittämiseen valmistelussa. Vaikutusarviointien laatimiseen tarvitaan juristivalmistelijoiden tueksi lisää taloustieteellistä, yhteiskuntatieteellistä sekä luonnontieteellistä osaamista. Lainvalmistelijoiden osaamisen kehittämisen tulee valiokunnan mielestä olla jatkuvaa ja suunnitelmallista toimintaa.

Valiokunta myös katsoo, että säädösvalmisteluprosessi tulee kuvata uudessa ohjeistuksessa siten, että vaikutusarviointit tulevat osaksi valmistelua riittävän aikaisessa vaiheessa. Arviointi tulee kytkeä kiinteäksi osaksi lainvalmistelua, se ei saa olla irrallinen ja erillinen prosessi suhteessa muuhun valmisteluun. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että ohjeistuksen jako eri vaikutuslajeihin päivitetään ja ohjeistukseen myös sisällytetään kattava tarkistuslista arviointien tueksi.

Valiokunta pitää hyvänä, että Suomessa on ryhdytty toimiin systemaattisen jälkiarviointijärjestelmän käyttöön ottamiseksi. Valiokunta korostaa, että osana jälkiarviointijärjestelmää tulee luoda yhdenmukaiset periaatteet, joilla varmistutaan jälkiarvioinnin suunnittelusta jo säädösten valmisteluvaiheessa. Eduskunta hyväksyy lait ja voi esittää jälkiseurantalausumia, joissa se edellyttää, että hallitus arvioi lakiuudistuksen vaikutuksia jälkikäteen. Hallituksen vuosikertomuksessa esitettyjen eduskunnan lausumien seuranta-arviointien taso vaihtelee. Valiokunnan mielestä vuosikertomusraportointiin tulisi valtioneuvostotasolla luoda yhtenäiset menettelytavat, jotta eduskuntakäsittelyn yhteydessä esille tuotujen jälkiarviointitarpeiden toteutumista ja riittävyyttä voitaisiin seurata. Huomiota tulee kiinnittää myös hallituksen vuosikertomuksessa esitettyjen arviointien raportointiin ja niiden laatuun. Valiokunnan mielestä on tärkeää luoda yhdenmukaiset käytännöt sekä ennakollisten että jälkiarviointien yhdenmukaisesta dokumentaatiosta valtioneuvostotasolla. Arvioinnit ovat tärkeä osa kunkin uudistuksen perusteluja, ja siksi on tärkeää, että ne ovat saatavilla myös eduskunnan valiokuntakäsittelyn tueksi.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että lainsäädännön arviointineuvoston toiminnalla on ollut myönteinen vaikutus lainvalmisteluun ja erityisesti vaikutusarviointien laatuun. Valiokunta katsoo, että arviointineuvoston asemaa ja resursointia tulee vahvistaa, jotta sillä olisi riittävät toimintaedellytykset huomioiden neuvoston varsin laaja tehtäväkenttä.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota eduskuntatyön edellytyksiin ja eduskunnan tiedonsaantiin. Kansanedustajien tulee kyetä muodostamaan käsitys uudistuksen vaikutuksista hallituksen esityksen pohjalta. Eduskunnalla tulee olla myös riittävästi aikaa hallituksen esitysten käsittelyyn. Eduskunnan työn kannalta on selkeä epäkohta, että hallituksen esitysten käsittely säännönmukaisesti ruuhkautuu vaalikauden lopussa. Valiokunta katsoo, että valmistelun suunnittelulla ja suunnitelmissa pysymisellä tulee pyrkiä jaksottamaan hallituksen esitysten valmistelua ja siten myös tasaamaan eduskunnan työruuhkia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2022 vp

Viimeisenä valiokunta kiinnittää huomiota covid-19-pandemian vaikutuksiin lainvalmisteluun. Pandemian aikana lakiesitysten vaikutusarvioinneissa on ollut tavanomaista enemmän puutteita. Tämä kuitenkin selittyy tilanteen poikkeuksellisuudella sekä valmistelun erittäin tiukoilla aikatauluilla. Ennakointiin ja varautumiseen myös mahdollisten tulevien poikkeusolojen edellyttämän säädösvalmistelun kannalta tulee kuitenkin valiokunnan mielestä kiinnittää vakavaa huomiota.

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy neljä lausumaa: 1) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, onko lainvalmistelun resursointi oikealla tasolla suhteessa valtioneuvoston muihin tehtäviin, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi; 2) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko lainsäädännön arviointineuvostolla olla oikeus pysäyttää ja palauttaa valmisteluun puutteelliseksi katsomansa hallituksen esitys; 3) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko vaikutusarviointiosaamista lisätä ministeriöiden tasolla vai tulisiko perustaa valtioneuvostotasoinen osaamiskeskittymä tai vaikutusarviointiyksikkö; 4) Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että säädösehdotusten ennakkolliset vaikutusarviointit ja jälkiarviointit ovat yhdenmukaisella tavalla dokumentoituna ja saatavilla. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiviranta.

17.51 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunnan tilaamassa selvityksessä on arvioitu suomalaisen lainvalmistelun vaikutusarvioinnin laatua ja arvioinnin toteutusta eri ministeriöissä. Lisäksi selvityksessä on verrattu vaikutusarvioinnin toteuttamista meillä suhteessa muihin maihin. Selvityksen perusteella on esitetty suosituksia vaikutusarviointien kehittämiseksi ja laadittu lainvalmistelijan tarkistuslista vaikutusarviointien toteuttamiseksi.

Nykyisten ohjeiden jako taloudellisiin, viranomaisiin kohdistuviin, ympäristöä koskeviin sekä muihin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin ei ole optimaalinen. Valiokunnan saamien lausuntojen mukaan vaikutusarviointiohjeeseen tulisi lisätä ja tuoda selkeämmin esiin myös vaikutukset esimerkiksi vammaisiin ihmisiin, kansalliseen ja sisäiseen turvallisuuteen sekä maaseutu- ja aluevaikutukset.

Arvoisa puhemies! Valiokunta toteaa, että vaikutusarviointien laatu on parantunut viime vuosina. Valiokunta pitää tapahtunutta kehitystä erittäin myönteisenä. Vaatimusten kasvaessa parannettavaa on kuitenkin edelleen valmistelijoiden osaamisessa, valmistelun resursoinnissa ja ennen kaikkea valmistelun johtamisessa. Myös poliittiset paineet aiheuttavat valmisteluun hallitsemattomia vaikutuksia ja jopa suoranaisia riskejä. Tarkastusvaliokunnan esittämät lausumaehdotukset tulee toteuttaa, ja hyvän kehityksen tiellä tulee jatkaa. Tarvitsemme yhä paremmin toimivan vaikutusarviointijärjestelmän.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

17.53 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta päätti omana asianaan selvittää säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutumisen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Aihevalinnan taustalla oli huoli lainvalmistelun ja erityisesti vaikutusarviointien laadusta. Vaikutusarviointien tilaa on Suomessa kritisoitu useiden vuosien ajan. Selvityksiä asiasta on tehty, mutta siitä huolimatta säädösvalmistelussa toistuvat samat ongelmat vuodesta ja hallituksesta toiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2022 vp

Tarkastusvaliokuntakin aloitti työnsä teettämällä professori Anssi Keinäsellä ja dosentti Jussi Pajuojalla selvityksen asiasta. Tässä selvityksessä nousi esille viisi kehittämishaastetta: vaikutusarviointiohjeet tulee päivittää, tiedonhallintaa tulee vahvistaa vaikutusarvioinnissa, lainsäädännön arviointineuvoston toimintaa tulee kehittää, säädösjohdantamista on vahvistettava ministeriöissä, suurten hankkeiden valmisteluun on panostettava.

Tämän jälkeen valiokunta ryhtyi laaja-alaisesti kuulemaan asiantuntijoita ja pyysi myös muista valiokunnista lausuntoja. Nyt valmistuneeseen mietintöön kannattaa tutustua, jos on kiinnostunut lainsäädännön laadusta. Mietinnössä esille nostetut asiat ovat tärkeitä kaikille kansanedustajille, sillä vaikutusarviointien yhtenä tavoitteena on tarjota eduskunnalle lainsäätäjänä oikeat ja riittävät tiedot. Kansanedustajien tulee kyetä muodostamaan käsitys uudistuksen vaikutuksista hallituksen esityksen pohjalta. Lisäksi arvioiden pohjalta tulisi olla mahdollisuus eri päätösvaihtoehtojen keskinäiseen vertailuun.

Puhemies! Otan tässä kantaa pariin asiaan, vaikka esille nostettavia teemoja olisi vaikka kuinka paljon. Poliittikajohdonmukaisuuden näkökulmasta olisi tärkeää, että Suomen ratifioimat kansainväliset ihmisoikeuksiin liittyvät sopimukset ohjaisivat lainsäädäntötyötä ja myös vaikutusten arviointia. Mietinnössä valiokunta tuo esille, että perus- ja ihmisoikeuksia kuvataan hallituksen esityksessä usein ainoastaan juridiikan näkökulmasta, eikä niinkään, miten perusoikeudet toteutuvat tai miten uudistus vaikuttaa niihin käytännössä esimerkiksi ihmisten arkielämässä. Esimerkiksi Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen, mutta vammaisvaikutusten arvioinnit ovat edelleen hyvin puutteellisia. Säädösehdotuksessa tulisi arvioida vammaisten ihmisten näkökulmasta vaikutuksia esimerkiksi esteettömyyteen, saavutettavuuteen, palvelujen saatavuuteen tai työllisyyteen. Edellisellä vaalikaudella toteutetun taksiuudistuksen vaikutus vammaisiin ihmisiin ohitettiin lähes kokonaan, vaikka useille vammaisille ihmisille taksien avulla järjestetty kuljetuspalvelu on tosiasiaa ainoa tapa liikkua. Lakiuudistus heikensi huomattavasti monen vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta.

Lapsivaikutusten arviointi liittyy muun muassa lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka Suomi on myös ratifioinut. Lapsivaikutusten arviointia tehdään jo enemmän, mutta laadullisesti siinäkin on parannettavaa. Arvioinnissa todetaan vain yleisellä tasolla, että lapsen etu on huomioitu, mutta esityksessä ei aina kuvata, millä tavalla se on huomioitu. Myös sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta lausunnossaan totesi, että lapsivaikutusten arvioinnissa on selkeitä puutteita. Lasten ja nuorten mielipidettä kysytään edelleen hyvin harvoin.

Kolmantena poliittikajohdonmukaisuuteen liittyvänä asiana nostan esille ympäristövaikutusten arvioinnin. Ympäristövaikutusten arviointiin on kiinnitetty viime aikoina aiempaa enemmän huomiota. Ongelmana on kuitenkin niiden suppeus ja kapea-alaisuus. Ne keskittyvät usein vain luonnonympäristöön tai rakennettuun ympäristöön, mutta harvemmin esimerkiksi yhteiskuntarakenteen taloudellisuuteen, kiertotalousratkaisujen syntymisen edistämiseen tai esimerkiksi energiahuollon järjestämiseen. Ilmastonmuutos on kuitenkin nähtävä yhteiskunnallisena ongelmana, joka kytkeytyy kaikkeen yhteiskunnan toimintaan, talouteen ja luontoympäristöön. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että lainvalmistelussa pyritäisiin tarkastelemaan käsillä olevan sääntelyn kokonaisvaikutuksia, sillä hyvin monentyyppisillä sääntelyillä on ilmasto- ja ympäristövaikutuksia. Toisin sanoen, ympäristövaikutusten arviointia tulisi tehdä muuallakin kuin ympäristöministeriössä.

Mietinnössä käsitellään myös vaikutusarviointien laatuun vaikuttavia tekijöitä ja siinä yhteydessä erityisesti johtamista ja resursointia. Isoja ongelmia ovat lainvalmistelun epärealistiset aikataulut ja riittämättömät resurssit. Poliittinen paine ja valmistelun kireä aika-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2022 vp

taulu voivat olla esteinä vaikutusarviointien tekemiseen tai käytössä olevan tiedon hyödyntämiseen. Samoista syistä myös eri vaihtoehtojen vertailu jää usein vähäiseksi.

Virkahenkilöiden vaihtuvuus ministeriöissä on myös aiempaa suurempaa, ja sekin vaikuttaa lainvalmisteluun ja vaikutusarviointien laatuun. Lainsäädännön arviointineuvosto kiinnittää lausunnossaan huomiota lainvalmistelun johtamisen puutteisiin. Vastuu lainvalmistelutyöstä jää liiaksi yksittäisen valmistelijan varaan. Neuvoston havaintojen mukaan hallituksen esitykset, jotka on valmisteltu kootuissa työryhmissä, ovat yleensä laadultaan keskimääräistä parempia. Myös ministeriöiden sisäiseen ja toisaalta ministeriöiden väliseen yhteistyöhön tulee kiinnittää enemmän huomiota johtamisessa ja organisoinnissa.

Kuulemisissa tuli esille myös osaamisen puutteita. Osaamisen kehittämisen tarpeet liittyvät vaikutusten tunnistamiseen, tutkimustiedon hyödyntämiseen sekä menetelmäosaamisen hyödyntämiseen ja kehittämiseen. Määrällisen tiedon lisäksi tulisi käyttää myös laadullista tietoa. Perustuslakivaliokunta on usein kiinnittänyt huomiota säädösten kokonaisvaikutusten ja yhteisvaikutusten puutteisiin. Nykyisin puhutaan entistä enemmän näyttöön perustuvasta päätöksenteosta. Lainsäädännön vaikutusten arvioinnissa tutkimusnäytöllä pitäisi olla nykyistä paljon suurempi merkitys. Muuten on vaikea ymmärtää, miten tutkimusnäyttö ohjaa päätöksentekoa.

Ja lopuksi, arvoisa puhemies, kiinnitän huomiota vielä jälkiarviointien puutteisiin. Suomessa ei ole käytössä systemaattista jälkiarviointijärjestelmää. Säädösehdotusten jälkiarviointi tarkoittaa lain vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointia toimeenpanon jo alettua. Jälkiarviointi edesauttaisi muun muassa tarvittavien korjaavien muutosten tekemistä. Onneksi tähän asiaan on havahduttu ja ryhdytty toimiin jälkiarviointijärjestelmän käyttöönottamiseksi.

Puhemies! Uskon, että mietintömme toimii hyvänä opaskarttana lainsäädännön vaikutusten arvioinnin edelleen kehittämiseen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Kiuru.

18.00 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Tarkastusvaliokunnan julkaisussa, valiokuntamme mietinnössä ja esittelypuheessa ja pidetyissä puheissa on tärkeimmät asiat nostettu esiin, muun muassa henkilöstön määrä, resursointi, aikataulupaine ja kiire. Niihin ei sen enempää tässä minun puheessani kannata palata.

Näihin lausumiin sen sijaan haluan pikkasen ottaa kantaa. Ensinnäkin valiokunta oli todellakin yksimielinen, ja teimme mietintöön neljä lausumaehdotusta. Lausumaehdotus kaksi kuuluu seuraavasti: Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko lainsäädännön arviointineuvostolla olla oikeus pysäyttää ja palauttaa valmisteluun puutteelliseksi katsomansa hallituksen esitys. Ja tässä on hyvä huomata, että valiokunnan mielipide ei ole siis se, että arviointineuvostolla pitää olla oikeus pysäyttää ja palauttaa, vaan valiokunnan mielipide on se, että hallitus selvittää, onko tällaiselle pysäyttämislle ja palauttamislle tarvetta.

Tämä on periaatteellisesti tärkeä juttu, kun mietitään lainsäädäntövaltaa ja kenelle se kuuluu. Arviointineuvoston tehtäviin ei toistaiseksi kuulu tällainen pysäyttämisen- ja palautusoikeus. Heillä on oikeus antaa lausuntoja ja lisätä lainvalmistelua ja erityisesti hallitusten esitysten vaikutusarviointien laatua. Mutta tällainen pysäyttämisen-palauttamisinstrumentti olisi sitten lainsäädäntövallan ikään kuin siirtämistä vähän niin kuin reunaluokalle tai jopa sen ulkopuolelle. Sillä voi olla periaatteellinen merkitys siinä vaiheessa,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2022 vp

jos esimerkiksi vaalikausi on lähestymässä loppuaan, on iso lakipaketti pöydällä, ja sitten, jos arviointineuvosto haluaakin pysäyttää ja palauttaa sen valmisteluun, sitten saattaa olla niin, että laki raukeaa, kun vaalikausi loppuu.

Eli selvityksen pitää olla tarkka, ja sen asian kanssa pitää olla tarkkana. En tarkoita sitä, etteikö sitä voisi antaa, mutta asia on periaatteellisesti tärkeä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Autto.

18.02 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos tarkastusvaliokunnalle tärkeästä työstä, että olette pohtineet tätä säädösehdotusten vaikutusarviointia. Nämä tarkastusvaliokunnan ponnet ovat varmasti sellaisia, jotka voimme hyvin yksimielisesti hyväksyä, ja on tärkeää, että näissä asioissa päästäisiin eteenpäin.

Haluaisin tässä keskustelussa peräänkuuluttaa sitä, että ei riitä ainoastaan se, että Suomen tasolla pohdimme näitä säädösehdotusten vaikutusarviointeja, vaan tätä pitää vahvistaa entisestään erityisesti Euroopan tasolla. Tiedämme, että valtavan suuri osa kaikesta meidän lainsäädännöstämme saa alkunsa Euroopan unionin tason sääntelystä, ja koronapandemian aikana — ennen tätä Venäjän raakalaismaista hyökkäystä Ukraina — käsitelimme lähes kaikissa valiokunnissa esimerkiksi tätä EU:n merkittävää 55-valmiuspakettia, jolla tähdätään päästövähennyksiin vuoteen 2030 mennessä.

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä kävi kuitenkin aivan ilmeiseksi, että Euroopan tasolla — puhumattakaan nyt, että täällä kansallisesti sitten — kukaan olisi oikeastaan miettinyt näitä kaikkien säädösehdotusten kokonaisvaikutuksia, niiden yhteisvaikutuksia, ja sitä, että päästäänkö niillä ylipäätään edes oikeaan suuntaan suhteessa alkuperäiseen tavoitteeseen. Hyvin monet sääntelykeinot, joita esitettiin, ovat aivan liian yksityiskohtaisia eivätkä siten toteuta EU:n suhteellisuusperiaatetta tai läheisyysperiaatetta. Monet esitetyt keinot olivat sellaisia, ettei niitä ole edes teknisesti, puhumattakaan taloudellisesti, mahdollista saavuttaa tai edes järkevää tavoitella, ja tässä mielessä tarvittaisiin kykyä arvioida tällaisia Eurooppa-tason lainsäädäntöhankkeita kokonaisuuksina.

Arvoisa puhemies! Nyt, kun tosiaan tämä Venäjän raakalaismainen hyökkäys Ukraina on aivan uudella tavalla vahvistanut Euroopan strategisen autonomian merkitystä — sitä, että olemme omavaraisia teollisen tuotantomme suhteen, kaikkien arvoketjujen suhteen, joita teolliseen tuotantomme liittyy, myös elintarviketuotantomme suhteen — niin on todella tärkeää, että päinvastoin kuin näiden 55-valmiuspaketin tavoitteiden osalta tai muiden komissiossa nyt Green Dealin liittyen valmisteilla olleitten hankkeiden, kuten vaikkapa ennallistamishankkeen, osalta, joissa lähdetään siitä, että Eurooppa ikään kuin museoidaan jonkunlaiseksi luontoreservaatiksi, niin päinvastoin meidänhän pitää olla esimerkkinä kestävästä kehityksestä koko maailmalle, että voidaan investoida kestävällä tavalla, voidaan rakentaa myös meidän omista luonnonvaroistamme lähteviä pitkiä arvoketjuja, jotka tuovat sitten korkean osaamisen kautta työtä, toimeentuloa ja hyvinvointia. Ja Euroopan pitää pystyä näyttämään tässä esimerkkiä, mutta se vaatii muutakin kuin pelkkää ympäristönäkökulman arviointia — tarvitaan myös sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten vahvempaa huomioon ottamista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja edustaja Rantanen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2022 vp

18.06 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Tässä on erittäin merkittävästä asiasta kysymys, mitä tulee lain säätämiseen. Tässä puheenjohtaja... [Outi Alanko-Kahiluoto: Alanko-Kahiluoto!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Alanko-Kahiluoto.

...Alanko-Kahiluoto esittikin sitä, että nimenomaan korona-aikana nämä ovat tulleet nopeasti ja vaikutusarvioita on jouduttu tekemään puutteellisesti, ja se on täysin ymmärrettävää. Olen täällä ensimmäistä kautta, joten en tiedä, miten aiemmin on ollut, mutta valitettavasti myös muissa lainsäädäntöasioissa ja erilaisissa esityksissä on kyllä ollut aika merkittäviäkin puutteita vaikutusarvioinneissa. Tästä yhtenä esimerkkinä ovat nimenomaan taloudelliset vaikutukset. Siellä on perin usein mittavia puutteita. Saattaa olla niin, että niistä lasketaan vain osa.

Otan nyt esimerkiksi vaikkapa ulkomaalaislain. Kun joku lainsäädäntöesitys hallitukselta tulee, niin siellä on kyllä merkitty taloudellisiin vaikutuksiin esimerkiksi se, mitä Maahanmuuttovirasto tarvitsee tähän, mutta sitten esimerkiksi meidän muut palvelut — sosiaali- ja terveydenhuolto, sosiaaliturva ja niin edespäin — on jätetty pois sieltä. Ja on kyllä siinä mielessä lainsäätäjälle erittäin hankalaa, että me emme tosiasiaassa tiedä täällä talossa — mutta ei varmasti tiedetä muuallakaan — miten tämä sitten lopulta vaikuttaa.

Sitten toinen on nämä kumulatiiviset taloudelliset vaikutukset. Jos meillä esimerkiksi oikeudenhoidon alalle tehdään hallituksen esitys, jossa arvioidaan, että se lisää, sanotaan nyt vaikka, syyttäjiä kolme henkilötövuotta, mutta kun tulee 15 esitystä vuoden taikka kahden vuoden aikana, niin sen jälkeen tämä taloudellinen vaikutus sinne onkin jo merkittävä. Ja kuten tiedämme, esimerkiksi oikeusministeriön ala on erittäin aliresursoitu, ja jos me lisäämme tällaisia hallituksen esityksiä peräjälkeen ja emme katso kokonaisuutta, niin tilanne menee erittäin hankalaksi, jota se on nyt jo tässäkin hetkessä.

Sen totean sitten vielä, että itseäni uutena kansanedustajana on hivenen häirinnyt tämä järjestelmä, että kun tähän taloon tulee hallituksen esitys, me käymme valiokunnissa siitä kuulemiset ja kysymme, miten tämä hallituksen esitys vaikuttaa sinne, tänne ja tuonne, ja jos näissä tulee esimerkiksi ongelmia tai nimenomaan erilaisia vaikutuksia vastaan, niin perin harvoin kuitenkin korjataan sitä hallituksen esitystä. Eli lopulta me menemme sillä vaillinaisella vaikutusarviolla eteenpäin, ja jää sitten nähtäväksi myöhemmin, mitä tapahtuu. Mielestäni kyllä tältä osin tässä järjestelmässä olisi ehkä jotakin korjattavaa. Ymmärrän politiikan merkityksen — se on tämän talon suola — mutta tietyllä tavalla silloin, kun esimerkiksi puhutaan siitä, että joku viranomainen tai taho tarvitsee rahoitusta hallituksen esityksen ja sen lainsäädännön toteuttamiseksi ja toimenpanoa varten, niin olisi varmasti kyllä reilua silloin tehdä ne muutokset, mitä tässä talossa havaitaan ja mitä selkeästi tarvitaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos, näin. — Ja vielä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Alanko-Kahiluoto. — Siitä nappulasta, hieman pidempään. [Outi Alanko-Kahiluodon välihuuto] — Sitten on mahdollisuus myös tulla tänne pönttöön. Se on aina arvokkaampaa.

18.10 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr:** Arvoisa puhemies! Pahoittelen tätä viivästystä. Tuo paneeli ei reagoinut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ymmärretään.

Kiitos kaikille kansanedustajille erittäin hyvästä keskustelusta ja aktiivisesta osallistumisesta tämän mietinnön laatimiseen. Kiitän tietysti erityisesti tarkastusvaliokunnan jäseniä tästä, samoin kuin meidän erittäin taitavia valiokuntaneuvoksiamme. Meidän valiokuntamme kuuli erittäin laajaa joukkoa asiantuntijoita tätä monipuolista mietintöä laatiessaan, joten kiitokset myös kaikille asiantuntijoille. Eduskunnan eri valiokunnathan myös ovat antaneet meille lausunnon tilaamastamme selvityksestä koskien tätä lainsäädännön vaikutusarviointien laatua, eli kiitokset myös itse asiassa koko eduskunnalle.

Oli kiinnostavaa kuunnella tätä keskustelua, ja esimerkiksi edustaja Rantanen toi esille sen, että usein eduskunnassa joudutaan hyväksymään kiireellä hyvin puutteellisestikin laadittuja lakiesityksiä. Se on aivan totta, eikä niin ole tapahtunut ainoastaan tämän pandemian aikana vaan monilla aikaisemmillä vaalikausilla. Itse olen neljännen kauden kansanedustaja, ja varmasti joka kaudella on kärsitty tästä kiireestä aika ajoin.

Itse asiassa haluaisin lähettää terveisiä nyt puhemiehelle, jonka johdolla ehkä vielä tällä vaalikaudella pohditaan tätä eduskuntatyön uudistamista ja valiokuntatyön uudistamista, että omasta mielestäni siinä yhteydessä kannattaisi katsoa tätä meidän selvitystämme ja näitä havaintoja, joita siinä on esitetty. Esimerkiksi se, että lainvalmistelun resurssit ovat usein puutteelliset eri ministeriöissä, eli puutteelliset sekä ajallisesti että asiantuntemuksen ja johtamisen osalta, aiheuttaa sitä, että eduskuntaan tuodaan usein niin vaillinaisia lakiesityksiä, että niitä ei sitten riittävällä tavalla pystytä valiokuntatyössä enää korjaamaan. Sitten kun vielä seuranta tapahtuu Suomessa puutteellisesti verrattuna moniin maihin, niin se tarkoittaa sitä, että meillä olisi kyllä parantamisen varaa tässä meidän parlamentaarisisessa lainvalmistelujärjestelmässä.

Näillä kiitoksilla ja näillä terveisillä tosiaan kiitos kaikille keskustelusta.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi tarkastusvaliokunnan omasta asiastaan O 48/2019 vp laatimaan mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.